

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

**TOG' VA DARYO BO'YLARIDA MAHALLIY SHAG'AL ISHLAB
CHIQRUVCHI KICHIK KORXONALARNI ISHLAB CHIQRISHNI
TASHKIL ETISH.**

TMTI "Avtomatlashtirish va boshqarish" kafedrası o`qıtuvchısı:

Mengatova Xurshida Toshmuxamatovna. xurshidamengatova@gmail.com

+99890519 00 72

Termiz muhandislik-texnologiya instituti talabası:

Boymurodova Aziza Otabekovna baymuradovaaziza81@gmail.com ,

+998(94)790-58-98

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada tog' jinslarining nurashidan hosil bo'ladigan qattiq qurilish materialı. Paydo bo'lishiga ko'ra, daryo, dengiz, ko'l, tog' va jar toshlariga ishlov berish, maxalliy shag'al ishlab chiqishda ko'zda tutilgan afzalliklar haqida yoritilgan

Tayanch so'zlar: Shg'al, qirrador, beton, silliq, tog', ko'l, mahalliy.

**ORGANIZING THE PRODUCTION OF LOCAL GRAVEL PRODUCING
SMALL ENTERPRISES IN MOUNTAINS AND RIVERSIDES.**

ANNOTATION:

This article refers to a solid building material formed by weathering of rocks. As it appears, the benefits of processing river, sea, lake, mountain and cliff rocks, as well as local gravel development, are covered.

Key words: Dense, sharp, concrete, smooth, mountain, lake, local.

**ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВА МЕСТНОГО ГРАВИЯ НА МАЛЫХ
ПРЕДПРИЯТИЯХ В ГОРАХ И ПОБЕРЕЖЬЯХ.**

АННОТАЦИЯ:

В данной статье речь идет о твердом строительном материале, образовавшемся в результате выветривания горных пород. Как представляется, здесь описаны преимущества переработки речных, морских, озерных, горных и скальных пород, а также разработки местного гравия.

Ключевые слова: Плотный, острый, бетонный, гладкий, горный, озерный, местный.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

Shag'al — tog' jinslarining nurashidan hosil bo'ladigan qattiq qurilish materiali. Paydo bo'lishiga ko'ra, daryo, dengiz, ko'l, tog' va jar toshlariga bo'linadi. Shakliga ko'ra, qirrador, tuxumsimon, nayzasimon va yassi xillari farqlanadi. Daryo va dengiz Shag'allari toza hamda silliq, tog', ko'l va jar Shg'allari qirrador, turli aralashmalar bilan ifloslangan bo'ladi. O'lchamiga qarab, mayda (5—20 mm), o'rtacha (20—40 mm) va yirik (40—150 mm) toshlarga bo'linadi. O'lchami 150 mm dan katta bo'lgan toshlar harsangtosh deb ataladi. Sh.lar yo'l qurilishida, beton quyish ishlarida qo'llaniladi. Beton quyish uchun eng maqbul xom ashyo qirrali Shag'al. hisoblanadi. Bu tosh ezilgan tosh, qazib olingan xom ashyolardan yoki toshdan yasalgan tosh bloklarni ezish orqali ishlab chiqariladi. Tabiiy kuchlar tomonidan tog' jinslari vaqti-vaqti bilan chayqatib yuborilganda shag'alni yaratishi mumkin. Shag'al yoki ohaktosh, sayoz, o'rta yoki yirik qismlar. Eng ko'p talabga ega bo'lgan shag'al o'rta kattalikdagi, kichik va katta bo'lganlar esa kam talabga ega.

Shag'alning, ya'ni ezilgan toshning sovuqqa chidamliligi qanchalik yuqori bo'lsa uning past xolatda sifati yaxshi saqlanadi. Masalan, shag'alning chidamliligini tekshirib ko'rish uchun uni namlik bilan to'yintiriladi. Bu usul yordamida shag'alning sovuqqa qay darajada chidamli ekanini tekshirib olishimiz mumkin. Asosan shag'alni tog' va daryo bo'ylaridan olish mumkin. Bu toshlar yirik toshlardir. Ularni maydalash orqali shag'al olinadi. Ko'p ishlatiladigan toshlarning kattaligi asosan, o'rtacha kattalikka ega bo'ladi.

Bunday shag'al tosh quyidagi holatlarda ishlatiladi:

- beton elementlarni yaratishda yordamchi material sifatida (yengil va og'ir);
- beton buyumlarning chidamlilik xususiyatlarini yaxshilash;
- obodonlashtirish uchun;
- yo'llarni yaratish, ularni ta'mirlash va rekonstruktsiya qilish;
- turli xil kompozitsiyalarni, shu jumladan akvariumlar, terrariumlar, yashash burchaklar va boshqalarni loyihalash uchun;
- tomni qurish uchun issiqlik izolyatori sifatida;
- quduqlarni tozalash uchun (filtr sifatida);
- temir yo'llarni qurishda va ta'mirlashda.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

Odatda kichik shag'al kichik sayohlarni jalb qilish uchun ishlatiladi, masalan, kichik hordiq chiqarish markazida yoki mahalla yonida. Shag'alni ishlatish bilan boqqa solingan kichik yo'llarni mukammal ko'rinadi.

Sovuqqa chidamliligi: Sovuqqa chidamlilik — past harorat ta'sirida qurilish materiali orqali uning xususiyatlarini saqlab qolish. Ezilgan toshning sovuqqa nisbatan chidamliligi qanchalik baland bo'lsa, uning sifati past haroratlar ta'sirida saqlanadi. Ayoq sovuqqa chidamliligini sinash uchun namlik bilan to'yintiriladi, undan keyin bir necha marta muzlatiladi va eritiladi. Ushbu protseduralarni amalga oshirgandan so'ng, qurilish materiallarining haqiqiy xususiyatlarini qanchalik yaxshi saqlab qolganini tekshirib ko'ring.

Agar ayoq sovuq haroratni o'zgartirsa va uning keskin o'zgarishi bilan bartaraf etilsa, uni qattiq qabul qiladi va uni qattiq sharoitda ishlatish joizdir. Muvaffaqiyatsiz tekshiruvlar natijasida, tosh shikastlanishining mavjudligi, uning xususiyatlarida keskin yomonlashuvi, ayoq sovuqning qarshiligi past darajasiga ega.

Eng mashhur daryo toshi dir, tog' toshiga ham talab yaxshi. Alohida ko'rinish — bu muzli shag'al, u dengiz shag'allari bilan bir xil xususiyatlarga ega, ammo po'stloq yuzasi va donalarning bir hil birikmasidir. Shag'al toshlarning narxi past, shuning uchun beton yoki temirbeton konstruktsiyalarini ishlab chiqarishda foydalanish tavsiya etiladi, chunki qimmatbaho qurilish materiallarining narxi kamayadi.

Ushbu ko'rsatkich, ayniqsa, yo'l qurilishida muhim ahamiyat etadi. Qum va shag'alning zichligi ularni hosil qiluvchi zarralar hosil bo'lgan turing zichligi yoki massalik zichlik deb ataladigan ommaviy materialning zichligi sifatida aniqlanishi mumkin. Har qanday holatda, og'ir toshlardan (masalan, shag'al) tashkil topgan shag'al, masalan, kvarts yoki ohaktoshdan olingan shag'aldan og'irroq bo'ladi. Zichlik kilogramm bilan o'lchanadigan bir kubning og'irligi (kubometr) sifatida aniqlanishi mumkin. O'rtacha shag'alda har bir kub uchun 1,4 — 1,7 tonna zichlikka ega. Bundan tashqari, massa og'irligi yoki o'ziga xos tortishish deb ataladi. Shu bilan birga, shag'al bilan qoplangan qurilish ham muhim ahamiyatga ega. Turli shakldagi va o'lchamdagi zarralar uchun u boshqacha. Ommaviy zichligi, ya'ni Kamazdagi 1 kubometr Shag'alning jismoniy xususiyatlari Shag'alning vazni odatda uning tarkibiy zarrachalarining kattalashib borishi bilan kamayadi. Katta shag'al uchun o'rtacha 1 m³ ga 1500 kg va kichik donalar uchun 1 kub uchun 1700 kg. Zarralarning kuchi deyarli butunlay ularning kimyoviy tarkibi va ichki

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

tuzilishiga bogʻliq. Eng barqaror shagʻal, dala shpati, mramor, kvartsdan iborat zarralardir. Ushbu indeksni aniqlash uchun, shagʻal poʻlat silindrga joylashtiriladi va ular qanday mexanik taʼsirga boʻlinganini tekshiradi. Zarralarning shakli va oʻlchamini saqlab qolishi qobiliyati maxsus oʻrnatishda (baraban) aniqlanadi. Shagʻal bilan birga metalli toʻplar joylashtiriladi. Ushbu qurilma ishlayotganda, ular bir-biriga siljiydilar. Donalarning kattaligi va massasini kamaytirish orqali ajralib chiqish indeksi aniqlanadi. U foiz sifatida ifodalanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, shagʻal ishlab chiqarishni mahalliyashtirish bizga qancha qulaylik va yengillik tugʻdiradi. Ishlab chiqarish hajmi oshadi va aholi uchun ish oʻrni koʻpayadi. Hamda shagʻal tashishda ishlatiladigan ulkan mashinalardan emas, balki ixchamroq va qulayroq boʻlgan mashinalardan foydalansak boʻladi.

<https://uz.wikipedia.org/wiki/Shag%CA%BBal>

<https://glotr.uz/uz/shagal-shagal-8-kubometr-p87538/>

<https://www.youtube.com/watch?v=yzy4fp5SAIU>